Soek jy 'n fantastiese tutor?

www.teachme2.com/matriek

Byeengebring deur

teachme2

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR SERTIFIKAAT/
NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

NOVEMBER 2020

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 10 bladsye.

Kopiereg voorbehou

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

AFDELING A

VRAAG 1

1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE

1.1.1 B ✓✓
1.1.2 A✓✓
1.1.3 B ✓✓
1.1.4 A, B, C ✓✓
1.1.5 B ✓✓
1.1.6 D ✓✓
1.1.7 C ✓✓
1.1.8 A,D ✓✓
1.1.9 B ✓✓
1.1.10 C ✓✓

(10 x 2) (20)

1.2 PASITEMS: KOLOM A EN KOLOM B

1.2.1 G ✓✓
1.2.2 E ✓✓
1.2.3 K ✓✓
1.2.4 J ✓✓
1.2.5 C ✓✓
1.2.6 D✓✓
1.2.7 H✓✓
1.2.8 B✓✓
1.2.9 A✓✓
1.2.10 F ✓✓

(10 x 2) (20)

1.3 LANDBOUTERME

1.3.1 Begroting ✓
1.3.2 Sortering✓
1.3.3 Wet op Basiese Diensvoorwaardes ✓
1.3.4 Oorskot /Surplus✓
1.3.5 Bedyfs-/Huidige laste✓

(5 x 1) (5)

1.3 ONDERSTREEPTE WOORDE

1.4.1 Bestuur Wisselbou / Volhoubaarheid ✓
1.4.2 Kapitaal ✓
1.4.3 Stabiliteit ✓
1.4.4 Topografie✓
1.4.5 Kontrakbemarking✓

(5 x 1) (5)

TOTAAL AFDELING A: 50

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

AFDELING B

VRAAG 2: FISIESE EN FINANSIËLE BEPLANNING

2.1 **Negatiewe invloed van sterk winde op gewasproduksie**

- Die winde kan die blare, blomme en vrugset beskadig ✓wat lei tot 'n verlaging in fotosintese ✓ wat laer produksie tot gevolg kan hê ✓
- Winde lei tot hoër transpirasie en verdamping✓ plante stres meer a.g.v. minder vog ✓ en produksie kan gevolglik verlaag✓
- Plante kan ontwortel raak ✓of omgewaai word✓ dit sal lei tot geen produksie ✓
- Plante is kleiner, ✓ groei abnormaal, ✓ en laer produksie ✓
- Bestuiwing negatief beïnvloed, ✓ minder vrugte vorm, ✓ dus laer produksie ✓ (Enige 3) (3)

2.2 **Landbouwetgewing**

2.2.1 **Plaasarbeiders het die reg om in 'n veilige omgewing te werk**

- Wet op Beroepsgesondheid en veiligheid, 1993 (Wet 85 van 1993) ✓ (1)

2.2.2 **VIER beskermingsmaatreëls**

- Was hande nadat chemikalieë gebruik is✓
- Dra beskermende klere soos oorpakke met lang moue en gesigsmaskers✓
- Moet nooit chemikalieë van hand tot hand uitgooi nie maar op 'n stabiele oppervlak ✓
- Meng chemikalieë volgens instruksies van die vervaardiger ✓
- Werker moet behoorlik opgelei wees om met chemikalieë te werk ✓
- Moet nooit chemikalieë naby water, visse en lewende diere bring nie✓

(Enige 4) (4)

2.3 **Kapitaal benodig**

Boerdery-item	**Langtermyn-kapitaal (vaste kapitaal)**	**Mediumtermyn-kapitaal (beweeglike kapitaal)**	**Korttermyn-kapitaal (bedryfs-kapitaal)**
Lewende hawe		✓	
Implemente		✓	
Kampheinings	✓		
Lone			✓

(4)

2.4 **Tipes arbeid**

2.4.1 Seisoenswerker✓ (1)

2.4.2 Permanente werker✓ (1)

2.4.3 Geleentheidswerker / Kontrakwerker✓ (1)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

2.5 **Beskerming van grondvrugbaarheid en erosie**

- Addisionele organiese materiaal verminder gronderosie ✓
- Beter grondbedekking verminder erosie ✓
- Gebruik geen-/minimum bewerking vir beter grondbedekking ✓
- Korrekte bewerking-/besproeiings-/beweidingspraktyke ✓
- Verminder lengte van helling om spoed van afloop te beperk wat bydra tot erosie ✓
- Deklaagbewerking verminder erosie ✓ (Enige 5) (5)

2.6

		Kommersiële boerderysisteem	Bestaansboerderysisteem
2.6.1	Tegnologie	Gemeganiseerd ✓	Gebruik dieretrekkrag of hande ✓
2.6.2	Uitsette	Groot bedrae ✓	Klein bedrae ✓

(4)

2.7 **Hulpbronbenutting en weidingsbestuur**

2.7.1 **Evalueer verskillende kampgroottes**

- Die boer moet veld met dieselfde potensiaal ✓en smaaklikheid apart afkamp vir beweiding. ✓
- As veld meer smaaklik✓ is, kan boer kleiner kampe✓ gebruik om nodige voedingswaarde vir sy lewende hawe te verkry. ✓
- As veld minder smaaklik✓ is, het boer groter kampe✓ nodig om nodige voedingswaarde vir sy lewende hawe te verkry. ✓ (Enige 2) (2)

2.7.2 **DRIE voordele van wawielstelseluitleg**

- Die waterkrip is in die middel van al die kampe ✓
- Slegs een krip om te onderhou ✓
- Verlaag arbeidkoste ✓
- Verlaag tyd, energie en geld wat op onderhoud spandeer word ✓

(Enige 3) (3)

2.7.3 **Probleem van wisselweiding in kampe met verskillende groottes.**

- Die tyd ✓wat diere in die kleiner kampe spandeer moet korter wees en visa versa. ✓ (2)

2.7.4 **Redes vir rus van kampe**

- Die maksimum produksie van weimateriaal kan plaasvind. ✓
- Gee klimaksgrasse geleentheid om saad te vorm. ✓
- Jong plante kry geleentheid om hulleself te vestig. ✓
- Wortelontwikkeling by polle vind plaas en ✓
- gras kry geleentheid om te herstel na beweiding. ✓
- Voorkom oorbeweiding ✓ (Enige 3) (3)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

2.8 **Grondeienskappe**

2.8.1 **Grondkleur**

- Rooi / geel gronde het goeie dreinering✓ en gewasse sal goed groei as water beskikbaar is. ✓
- Donker / bruin gronde is ryk aan organiese materiaal, ✓ het natuurlike vrugbaarheid wat hulle gesog maak vir gewasproduksie✓
- Grys gronde is gewoonlik 'versuip' gronde✓ wat nie goed is vir gewasproduksie nie. ✓ (Enige 2 x 2) (4)

2.8.2 **Grondtekstuur**

- Sandgronde infiltreer vinnig✓ maar hou nie baie water vas nie✓- grond sal goed produseer as daar genoeg reënval is✓.
- Sandgronde is minder vrugbaar✓ as kleigrond en meer kunsmis ✓ moet by sandgronde as by kleigrond gevoeg word ✓ om goeie produksie te kry ✓
- Kleigronde se infiltrasievermoë is laag✓ maar hou water beter vas ✓– goed vir produksie✓
- Kleigronde is meer vrugbaar ✓aangesien dit meer voedingstowwe vashou ✓– goed vir produksie✓ (Enige 2 x 3) (6)

2.9 **Grondbesoedeling**

2.9.1 **Gronddegradering**

- 'n Te hoë konsentrasie van plaagbeheermiddels sal grondorganismes dood maak (nuttige bakterieë en erdwurms)✓
- Onvrugbaarheid van gronde lei tot kaal gebiede sonder plantbedekking✓
- Dra by tot verlies aan ekosisteme✓ (Enige 2) (2)

2.9.2 **Waterbesoedeling**

- 'n Te hoë konsentrasie van plaagbeheermiddels in die grond dreineer na grondwaterbronne ✓ wat besoedeling van grondwater veroorsaak ✓
- Plaagbeheermiddels kan ook waterbronne besoedel ✓ (Enige 2) (2)

2.10 **Gebruik van dieretrekkrag op die plaas**

- Ploeg✓
- Kan sleepwa trek wat lekke/ander materiaal vervoer ens.✓
- Versamel en tel van lewende hawe/inspekteer heinings✓
- Vervoer van mense✓ (Enige 2) (2)

[50]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAAG 3: ENTREPENEURSKAP, REKORDHOUDING, BEMARKING, BESIGHEIDSBEPLANNING EN GEORGANISEERDE LANDBOU.

3.1 **VIER aspekte wat boer moet oorweeg wanneer 'n bemarkingsanalise/opname gedoen word.**
- Ligging van die mark / demografie van die mark ✓
- Die produkte wat die verbruiker benodig ✓
- Die prys wat verbruikers bereid is om te betaal vir die produk ✓
- Verwagting van die verbruiker oor die produk wat jy produseer ✓
- Mededingers wat dieselfde produk produseer ✓ (Enige 4) (4)

3.2 **Landboubesighede**

3.2.1 **Primêre landbousektor**
- Groente✓
- Melkery✓ (2)

3.2.2 **Sekondêre landbousektor**
- Agritoerisme✓
- Abattoirs ✓ (2)

3.2.3 **Tersiêre landbousektor**
- Voermaatskappye✓
- Besproeiingstoerustingverskaffer ✓ (2)

3.3 **Vergelyking van vryebemarking en koöperatiewe bemarking**

3.3.1 • Minder bedingingsmag✓ (1)

3.3.2 • Hoë bemarkingskoste✓ (1)

3.3.3 • Minder beskerming✓ (1)

3.3.4 • Hoë bedingingsmag ✓ (1)

3.3.5 • Lae bemarkingskoste per eenheid✓ (1)

3.3.6 • Meer beskerming✓ (1)

3.4. **Finansiering benodig vir die verkoop van produkte**
- Vervoerkoste✓
- Stoorkoste✓
- Arbeidskoste✓ (Enige 2) (2)

3.5 **Prysbepaling**
- Koste ✓ – bepaal die minimum prys waarteen jy die produk moet verkoop om 'n wins te maak.✓
- Vraag✓ – hoe hoër die aanvraag, hoe hoër sal die verkoopprys wees vir 'n spesifieke produk en vice versa. ✓
- Kompetisie✓ – kompeterende produkte sal invloed op prysbepaling hê✓ (6)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

3.6 **Vraag en aanbod**

- Dit is beter om jou produk te bemark wanneer die vraag✓ vir produk hoog is, daarvoor hoog✓ is en wanneer aanbod van ander produseerders laag is✓, sodoende sal jy beter pryse vir jou produk kry. ✓ (4)

3.7 **Gewasbegroting**

3.7.1 **Definisie van 'n begroting**

- Is 'n plan wat toekomstige inkomstes en uitgawes vir jou besigheid.✓✓ (2)

3.7.2 **Gewasbegroting: Vermiste waardes**

(a) R80,00✓
(b) R85,00✓
(c) R1 600,00✓
(d) R10 012,00✓
(e) R22 500,00✓ (5)

3.7.3 **Berekening van wins of verlies**

- Wins/Verlies = Totale inkomste – Totale uitgawes (Formule)✓
- Wins/Verlies=R22 500–R10 012 ✓(CA-merk)
- Wins/Verlies = R12 488✓ (wins) uitgawes is minder as inkomste ✓ (Eenheid moet geskryf word) (4)

3.7.4 **Basiese elemente van 'n begroting**

- Verwagte inkomste vir 'n sekere periode ✓
- Verwagte koste/uitgawes om inkomste te verkry ✓ (2)

3.8 **Lys van boerderyvertakkingsrekords**

Produksierekord	Fisiese rekord	Finansiële rekord
• Gewasopbrengs per ton kunsmis ✓	• Werkswinkel-gereedskap-inventaris ✓	• Kontantvloei✓
• Aantal en kondisie van jong diere gebore ✓	• Voorraad saad vir die volgende plantseisoen ✓	• Werkswinkel-gereedskap-inventaris ✓

(5)

3.9 **Balansstaat**

3.9.1 **Verhoging in bates**

- Grond en geboue: ✓ Vaste bates is geneig om oor tyd in waarde toe te neem indien normale onderhoud toegepas word✓
- Lewende hawe: ✓ Daar kon 'n toename in lewendehawe getalle gewees het ✓
- Kontant ✓ Verkoop meer produkte/verkry hoër pryse vir produkte ✓

(Enige 1 x 2) (2)

3.9.2 **Verhoging in laste**

- Rekeninge betaalbaar✓ (1)

3.9.3 **Rede vir laer waarde**

- Depresiasie✓ (gebruik en slytasie, oud) (1)

[50]

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

VRAAG 4: OES, PROSESSERING, BESTUUR EN AGRITOERISME

4.1 Boerderybestuur

4.1.1 Redes vir beplanning

- Veranderinge in hulpbronpatrone✓ – die beskikbaarheid van hulpbronne en balans tussen hulpbron gebruik vereis/verg nuwe beplanning. ✓
- Verandering in tegnologiese en biologiese verwantskappe✓ – gebruik van tegnologie vereis nuwe beplanning.✓
- Verandering in pryse ✓– hoër insetkoste vereis nuwe beplanning rakende produkte wat geproduseer moet word. ✓
- Risiko en onsekerheid✓ – Hersiening is 'n aanhoudende proses, sommige aspekte is buite dit wat die boer kan kontroleer en beheer ✓ (Enige 3 x 2) (6)

4.1.2 Stappe in die beplanningsproses (Korrekte volgorde)

- Formuleer doelwitte en doelstellinge ✓
- Versamel informasie ✓
- Analiseer informasie ✓
- Ontwikkel alternatiewe✓
- Kies tussen alternatiewe ✓
- Implementeer en evalueer ✓ (6)

4.2 Redes vir 'n werkgewer/werknemerskontrak

- Is 'n wetlike verpligting✓
- Vestig 'n wettige ooreenkoms✓
- Beskerm die regte van beide partye✓
- Definieer formeel die terme van indiensneming✓
- Kan na verwys word indien 'n geskil ontstaan✓
- Definieer verwagtinge van werker (Posbeskrywing/Pligtestaat) ✓
- Bevat die basiese vereistes/omstandighede van indiensneming ✓(Enige 5) (5)

4.3 Stoor/Bewaring van landbouprodukte

4.3.1 Temperatuur

- Moet koel wees / geskikte temperatuur ✓ (1)

4.3.2 Ventilasie

- Moet genoegsame lug beweging/sirkulasie/suurstof wees en lae koolstofdioksied vlakke. ✓ (1)

4.4 Voedselprosessering

4.4.1 Doel van voedselprosessering

- Beter kwaliteit van die produk /Voorkom verrotting/langer raklewe ✓ ✓
- Waarde toevoeging / Hoër pryse ✓ (2)

4.4.2 DRIE nadele van prosessering

- Moeilik om kapitaal te verkry om nuwe onderneming te begin ✓
- Nuwe produkte kan met bestaande produkte kompeteer ✓
- Tekort aan ondervinding van die boer in 'n kompeterende mark ✓
- Verandering in fisiese voorkoms en smaak ✓ (Enige 3) (3)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

4.4.3 **DRIE vereistes van ideale verpakkingsmateriaal**

- Liggewig ✓
- Deursigtig ✓
- Maklik oop en toe kan maak ✓
- Nie giftig ✓
- Higiënies ✓
- Aanpasbaar wees by produk waarvoor gebruik ✓
- Beskerming van die produk ✓
- Peuter bestand ✓
- Maklik om op te druk of etiketteer ✓
- Weerstand teen meganiese en hitte skade ✓
- Omgewingsvriendelik ✓
- Koste effektief ✓
- Maklik vernietig/weggegooi kan word ✓ (Enige 3) (3)

4.4.4 **Tipes verpakkingmateriaal**

- Rigied ✓
- Semi-rigied ✓
- Buigbaar✓ (Enige 2) (2)

4.5 **Voedselveiligheid**

4.5.1 **Voedselhanteringstrategie**

- Gereelde monitering en toesig deur gesondheidsowerhede. ✓
- Bestuur van die voedselhanteringsproses✓ (Enige 1) (1)

4.5.2 **Beginsels van gesondheid in voedselhantering**

- Onderwys en opleiding✓
- Rapportering van siekte-uitbrekings/Gesondheid onderhoude✓
- Bestuurverbintenis✓ (Enige 2) (2)

4.6 **Waardetoevoegingsmetodes**

4.6.1 Vleis – gradeer,✓ sny,✓ droog,✓ verpak✓ (4)

4.6.2 Wol – skeer,✓ gradeer,✓ verpak✓ (3)

4.6.3 Grane – gradering,✓ maal,✓ verpak,✓ gebak✓ (4)

Soek jy 'n fantastiese tutor? www.teachme2.com/matriek

4.7 Agritoerisme

4.7.1 Redes vir positiewe groei in agritoerisme

- Mense soek nuwe ondervinding/avontuur/ontspanning/ongekompliseerde lewe/minder tegnologie. ✓
- Is plaaslik, mense spandeer minder geld op reiskostes✓
- Ouers wil hê hulle kinders moet die plattelandse lewe ervaar/opvoeding kry oor die lewe op 'n plaas ✓
- Boere diversifiseer – verminder risiko ✓
  - Verhoog inkomste ✓
  - Optimaliseer gebruik van hulpbronne ✓
- Boere deel ook plaaslewe saam met ander mense/ontmoet interessante mense/sosialiseer meer ✓ (Enige 4) (4)

4.7.2 Agritoerisme se bydrae tot ekonomiese doelwitte van die land

- Skep werk / verhoog indiensneming✓
- Opleiding word voorsien wat mense bemagtig. ✓
- Gemeenskappe kry voordeel uit die ontwikkeling/lewensomstandighede verbeter/vervoerdienste ontwikkel/groentetuine ontwikkel/ ondernemings-vaardighedemoontlikhede✓.
- Bewaring van hulpbronne vind plaas. ✓
- Buitelandse valuta✓ (Enige 3) (3)

[50]

TOTAL SECTION B: 150
GRAND TOTAL: 200

Kopiereg voorbehou